

Panevėžio Elenos Mezginaitės viešoji biblioteka, bendradarbiaudama su Panevėžio švietimo centru, baigiantis metams pakvietė visus, besidominčius miesto istorija, kultūra ir ryškiomis asmenybėmis, į tradicinę VIII-ąją konferenciją „Iškilios Panevėžio krašto moterys“.

Konferencijoje nuskambėjo šeši pranešimai, lydimi gausios vaizdinės archyvinės medžiagos, atskleidę neeilines iškilių Panevėžio krašto moterų gyvenimo ir veiklos istorijas.

Renginį pradėjo Panevėžio Vytauto Mikalausko menų gimnazijos moksleivių Rūtos Malinauskaitės (kanklės, mokyt. Eglė Račinskienė) ir Hilarijos Čeponytės (sopranas, mokyt. Laima Česlauskaitė-Zamkauskienė) pasirodymas, kuriuo buvo paminėti Dainų šventės metai. Po muzikinės įžangos sveikinimo žodį tarė Panevėžio Elenos Mezginaitės viešosios bibliotekos direktorė Loreta Breskienė.

Pranešimą „Tragiška gailestingosios sesers Zinaidos Emilija Kanis-Kanevičienės lemtis“ skaitė Panevėžio Kraštotyros muziejaus istorikas Donatas Juzėnas, kuris papasakojo apie šios moters gyvenimą, sujaudinusį auditoriją savo dramatiškais posūkiomis. Dar vaikystėje netekusi tėvų, ji augo su globėjais. 1931 m. pabaigoje pradėjo dirbti Panevėžio ligoninėje, kur pasižymėjo kaip profesionali slaugytoja. Atsidūrusi sudėtingų istorinių įvykių sukūryje, Zinaida tapo viena iš vadinamųjų Panevėžio medikų ir gyventojų žudynių, vykusių 1941 m. birželio 25 į 26 d., aukų. Muziejininko teigimu, nėra tiksliai žinoma, kodėl sovietai suėmė ir nukankino medikus, bet versijų yra net kelios. Žuvusiems medikams atminti šalia ligoninės pastatytas B. Bučo paminklas, o gailestingosios sesers garbei viena Panevėžio gatvių pavadinta Z. Kanevičienės vardu.

Pranešimą „Moigių šeimos keliais: seserys Irena ir Halina Moigytės“ pristatė Panevėžio Kraštotyros muziejaus direktoriaus pavaduotoja Jūratė Gaidelienė. Ji pasakojo, jog abi seserys buvo pakrikštytos Panevėžyje, čia puikiai mokėsi lenkų gimnazijoje, gyveno didžiuliam Moigių komplekse kartu su mama, senele ir dėdės šeima. Baigusios mokslus Vilniuje, Moigytės grįžo atgal į Panevėžį, kur nacionalizavus namus, sunkiai vertėsi. Halina miesto ligoninėje dirbo akušere, o Irena apie 30 metų Panevėžio 2-oje vidurinėje mokė lotynų, prancūzų ir geografijos. Šios kilmingos ir išsilavinusios seserys buvo paskutiniosios šeimos atstovės, gyvenusios ir veikusios Panevėžyje. „Kraštotyros muziejuje saugoma jų asmeninių daiktų“ – pristatymą užbaigė J. Gaidelienė.

Komunikacijos centro „Kalba. Knyga. Kūryba“ vadovė Lionė Lapinskienė skaitė pranešimą apie Skaistgirių kaime (Panevėžio r.) gimusią, vėliau mokytojavusią Naujamiestyje, Raguvėlėje, Panevėžyje ir kitose Lietuvos vietose tremtinę Konstanciją Banionienę. Pranešime L. Lapinskienė akcentavo šios pedagogės atsidavimą mokytojos darbui ir nepalaužiamą dvasios stiprybę išgyvenant tremties metais. „Simboliška, kad vardas

„Konstancija“, išvertus iš lotynų kalbos, reiškia didelę ištvermę“, – sakė L. Lapinskienė. K. Banionienė Lietuvos mokytojų suvažiavime 1940 m. vasarą su kolegomis giedojo „Tautišką giesmę“, todėl 1941 m. birželį buvo ištremta į Sibirą. Per 17 tremties ir slapstymų metų ši mokytoja kalėjo 10-yje kalėjimų. Paleista iš tremties 1957 m. kovo 24 d. sugrįžo į Panevėžį ir čia gyveno iki mirties 1996 m. rugpjūčio 6 d. Tais pačiais metais K. Banionienė dar suspėjo išleisti knygą „Svetimaj padangėj. Tremties atsiminimai“.

Buvusi bibliotekininkė, kraštotyrininkė Audrė Astrauskaitė skaitė pranešimą „Moterys iš mažo Šilų miestelio (XIX a. pab. – XXI a. pr.)“. Pranešėja pasidalijo informacija apie aštuonias labai skirtingas iš Šilų kilusias moteris: grafaite Ievą ir Eleną Rudaminovas, garsėjusias labdaringa veikla; cirko artistę, oro akrobatę Agotą Čereškevičiūtę-Tarutienę, kuri su vyru buvo subūrusi savo cirko trupę; partizanes Bronislavą Tarutytę (slap. Berniukas), Vincentą Adomonytę (slap. Kunigaikštėlė), Pauliną Mikonytę (slap. Valstietė); mokslininkę agronomę, knygų autorę Vandą Maselytę-Žekonienę; bei buvusią Seimo narę, Pakruojo merę, visuomenės ir politikos veikėją Mariją Šernienę, kuri būdama pensijoje, yra itin aktyvi Trečiojo amžiaus universiteto narė, mokosi italų kalbos.

Panevėžio Gabrielės Petkevičaitės-Bitės viešosios bibliotekos kultūros paveldo specialistė Angelė Mikelinskaitė pristatė aktorės, Panevėžio teatro darbuotojos Onos Konkulevičiūtės-Banionienės gyvenimą pranešime „Teatras kaip kasdienybės dalis: Onai Konkulevičiūtei-Banionienei – 100“. Per 20 metų aktorė sukūrė per 30 įvairių vaidmenų tuometiniame Panevėžio dramos teatre, o nuo 1963 m. dirbo režisieriaus asistente. A. Mikelinskaitės pateikta informacija leido pažvelgti į moterį ne tik kaip menininkę, bet ir kaip asmenybę, kuri savo darbu telkė teatro bendruomenę ir visą šeimą. Šiomet, minint aktorius Donato Banionio 100-ąsias gimimo metines, Panevėžyje jam pastatytas paminklas, kuriame galima rasti ir mažą atminties ženklą, skirtą jo žmonai Onutei.

Paskutinį pranešimą „Teresė Ramanauskaitė-Bukauskienė – mokytoja, mokslininkė, poetė“ skaitė Vitalija Gražienė. Pranešėja visų pirma pristatė savo motinos – žinomos pedagogės, docentės, socialinių mokslų daktarės – kūrybą. T. Ramanauskaitė-Bukauskienė Vilniaus Universitete lituanistiką studijavo su A. Baltakiu, Just. Marcinkevičiumi ir kitais literatais, sulaukė palaikymo iš bičiulės poetės Janinos Degutytės, rašytojo, poeto Vinco Mykolaičio-Putino, bet savo eilėraščių neskelbė. Tik artimųjų iniciatyva 2005 m. išleistas pirmas išsamus T. Bukauskienės kūrybos rinkinys „Rašiau sau...“, o 2023 m. – poezijos rinktinė „Tera“. „Mama 1958 m. ištekėjo ir apsigyveno Panevėžyje, kur dirbo lietuvių kalbos ir literatūros mokytoja 3-iojoje vidurinėje bei 2-ojoje vakarinėje vidurinėje mokyklose; 1966–1977 m. vadovavo Panevėžio miesto savivaldybės švietimo skyriaus metodiniam kabinetui; daug dėmesio skyrė mokyklų metodinių tarybų veiklai, vadovų mokymui, pedagogų savišvietai; kartu dirbo intensyvią mokslinį darbą, tyrinėjo lietuvių pedagoginės

Konferencijoje - iškilių Panevėžio moterų istorijos

minties raidą, paskelbė daugiau kaip 180 publikacijų, parengė disertaciją „Gabrielės Petkevičaitės-Bitės pedagoginė veikla ir pedagoginės pažiūros. 1968 m. jai suteiktas Nusipelnusios mokytojos garbės vardas“, - apie T. Bukauskienės pasiekimus pasakojo Vitalija Gražienė. Pranešimo pabaigoje dukra pasidalino faktu, kad 1992 m. šioje bibliotekoje renginį, skirtą rašytojo M. Lukšio 85-jam jubiliejui, vedė jos mama.

Ši konferencija - tai ne tik proga geriau pažinti Panevėžio krašto istoriją, bet ir pagerbti moteris, savo gyvenimu liudijusias drąsą, išmintį ir kūrybinį polėkį.

Konferencijos vaizdo įrašą netrukus galėsite peržiūrėti Panevėžio Elenos Mezginaitės viešosios bibliotekos YouTube paskyroje.

